

บทที่ 4 คุณภาพของตลาด

751100

บทที่ 4 คุณภาพของตลาด

- การกำหนดราคาและคุณภาพตลาด
- การเปลี่ยนแปลงภาวะคุณภาพ
- การแทรกแซงราคาของรัฐบาล
- ตลาดและการแข่งขัน

การกำหนดราคาและดุลยภาพตลาด

(Price Determination and Market Equilibrium)

ดุลยภาพของตลาด (Market equilibrium)

คือ ภาวะที่ปริมาณความต้องการเสนอซื้อเท่ากับปริมาณความต้องการเสนอขาย ณ ระดับราคาใดราคาหนึ่ง

- จุดดุลยภาพดังกล่าวนี้จะถูกกำหนดโดยอุปสงค์และอุปทานของตลาด

ณ จุดที่เส้นอุปสงค์ตัดกับเส้นอุปทาน เรียกว่า “จุดดุลยภาพ” (Equilibrium point)

- ระดับราคา “ราคาดุลยภาพ” (Equilibrium price)
- ระดับปริมาณ “ปริมาณดุลยภาพ” (Equilibrium quantity)

การกำหนดราคาและดุลยภาพตลาด (ต่อ)

ราคาสินค้า
(P)

เส้น Demand = D_1
เส้น Supply = S_1

ดุลยภาพอยู่ที่จุด E

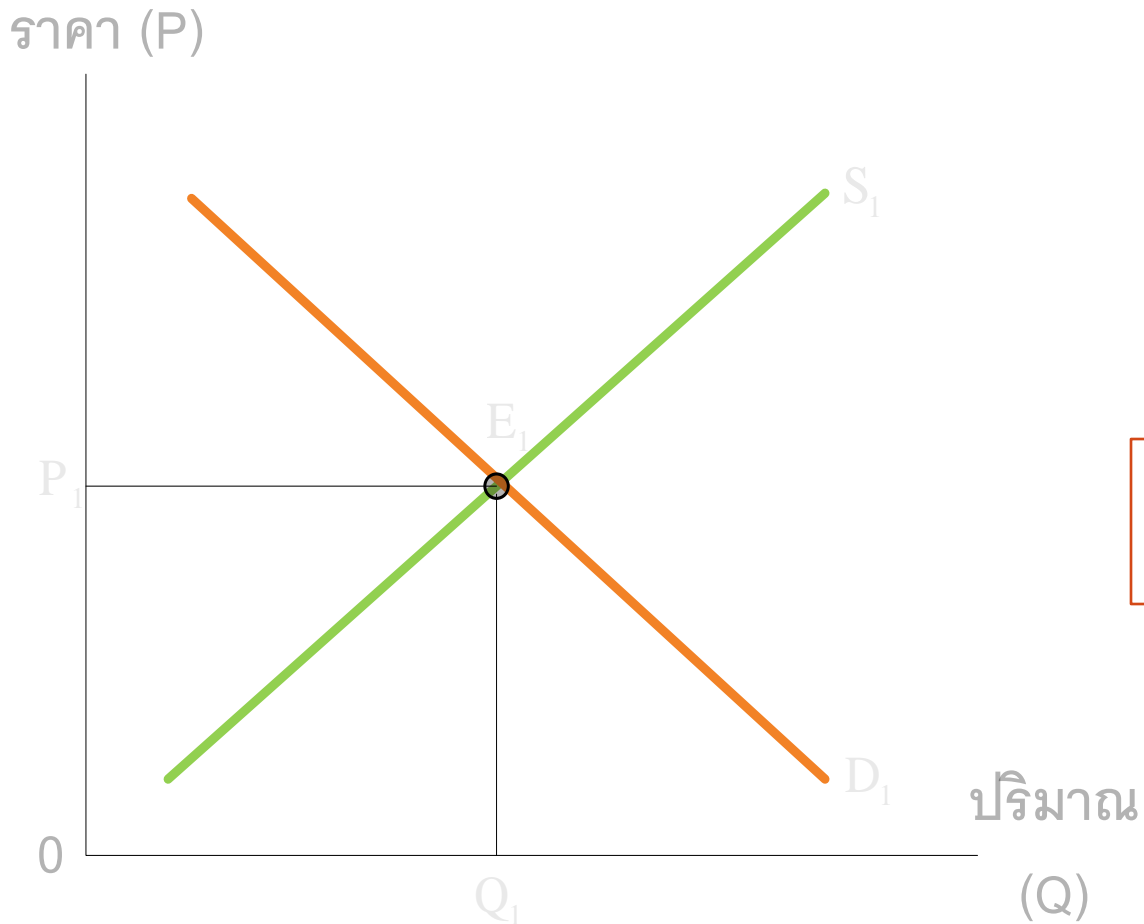
■ ราคาดุลยภาพ =

■ ปริมาณดุลยภาพ =

ปริมาณสินค้า
(Q)

อุปทานส่วนเกิน (Excess Supply)

- หมายถึง ปริมาณเสนอขาย มากกว่า ปริมาณเสนอซื้อ

ที่ระดับราคา = P_2

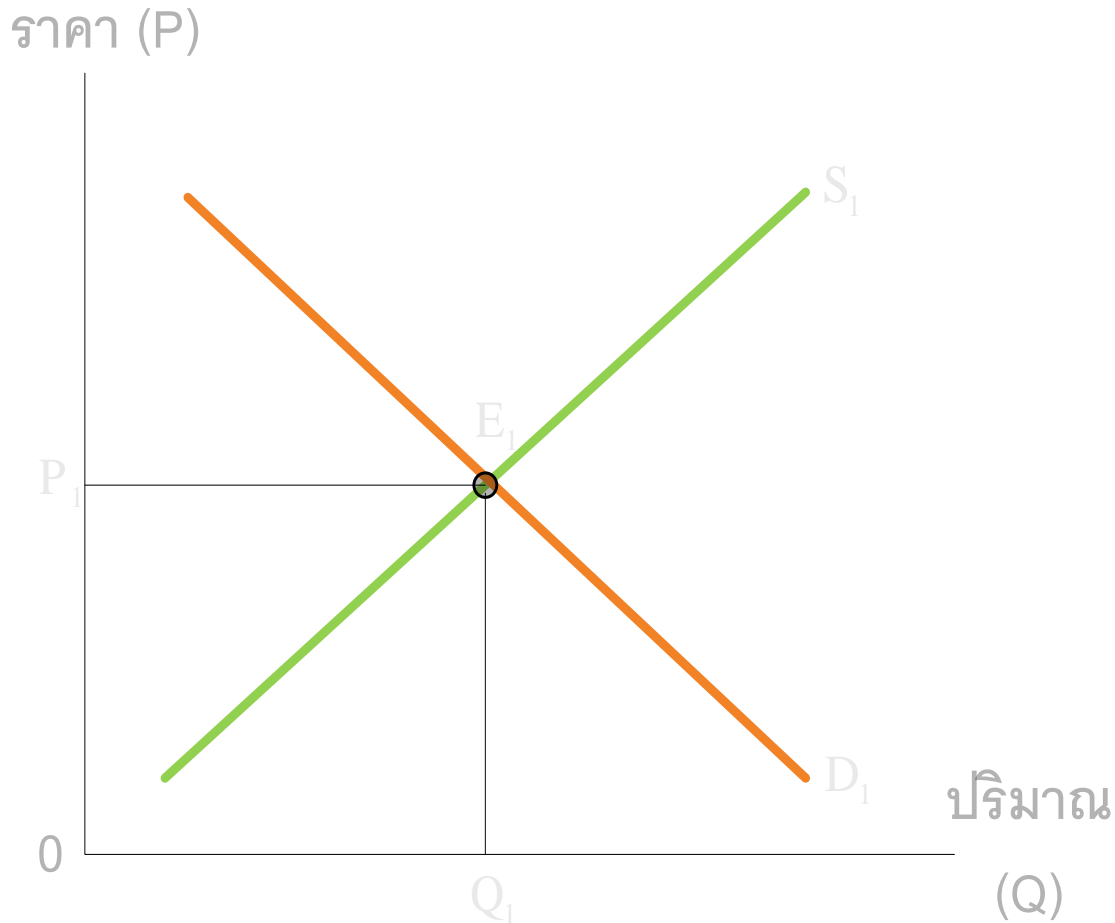
อุปสงค์ =

อุปทาน =

อุปทานส่วนเกิน =

อุปสงค์ส่วนเกิน (Excess Demand)

- หมายถึง ปริมาณเสนอซื้อ มากกว่า ปริมาณเสนอขาย

ที่ระดับราคา = P_3

อุปสงค์ =

อุปทาน =

อุปสงค์ส่วนเกิน =

การเปลี่ยนแปลงภาวะดุลยภาพ (Change in Equilibrium)

ภาวะดุลยภาพของตลาดจะเปลี่ยนแปลงก็ต่อเมื่อปัจจัยโดยอ้อมของอุปสงค์หรืออุปทานเปลี่ยนแปลงไป ทำให้เส้นอุปสงค์หรือเส้นอุปทานย้ายไปทั้งเส้น

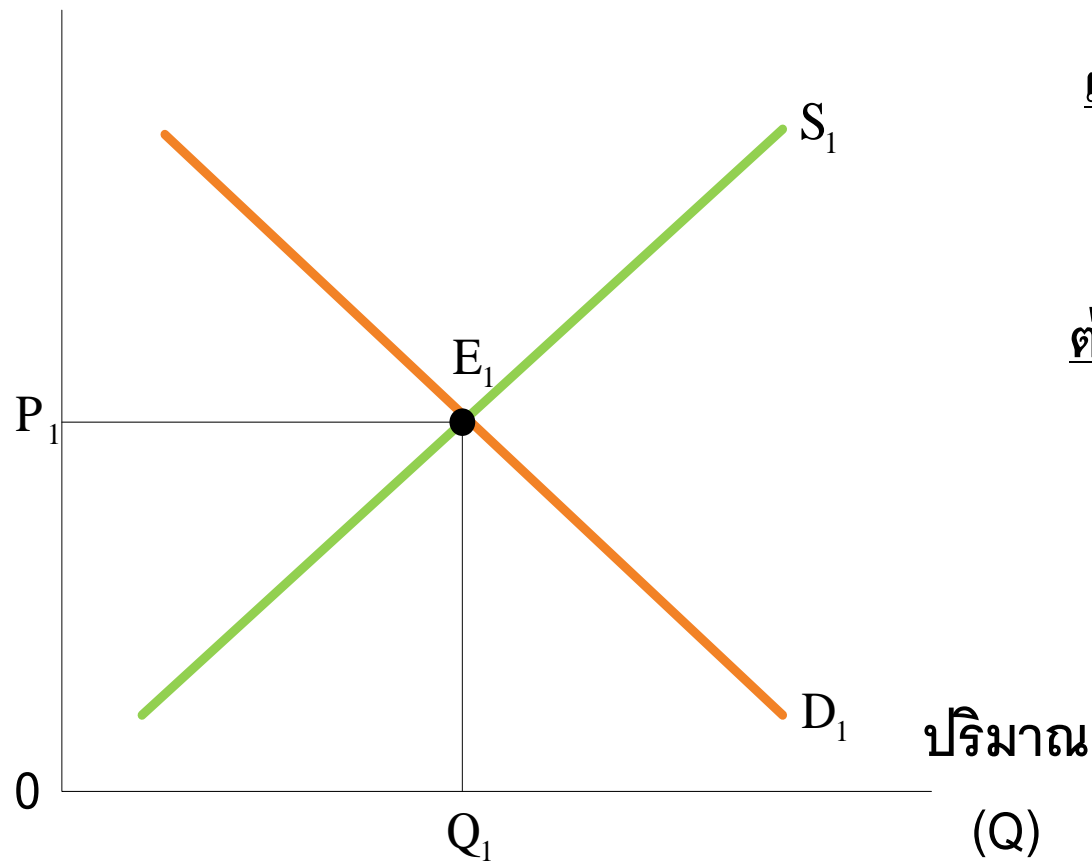
โดยการเปลี่ยนแปลงภาวะดุลยภาพของตลาดอาจเกิดขึ้นได้ใน 3 กรณี คือ

1. อุปสงค์เปลี่ยนแปลง โดยที่อุปทานคงที่
2. อุปทานเปลี่ยนแปลง โดยที่อุปสงค์คงที่
3. อุปสงค์และอุปทานเปลี่ยนแปลง

3.1.	D ↑	S ↑
3.2.	D ↑	S ↓
3.3.	D ↓	S ↑
3.4.	D ↓	S ↓

1. อุปสงค์เปลี่ยนแปลง โดยที่อุปทานคงที่

ราคา (P)

กรณีอุปสงค์เพิ่ม

เดิม $D = D_1$ $S = S_1$

ดุลยภาพ = E_1

ต่อมา $D =$ $S =$

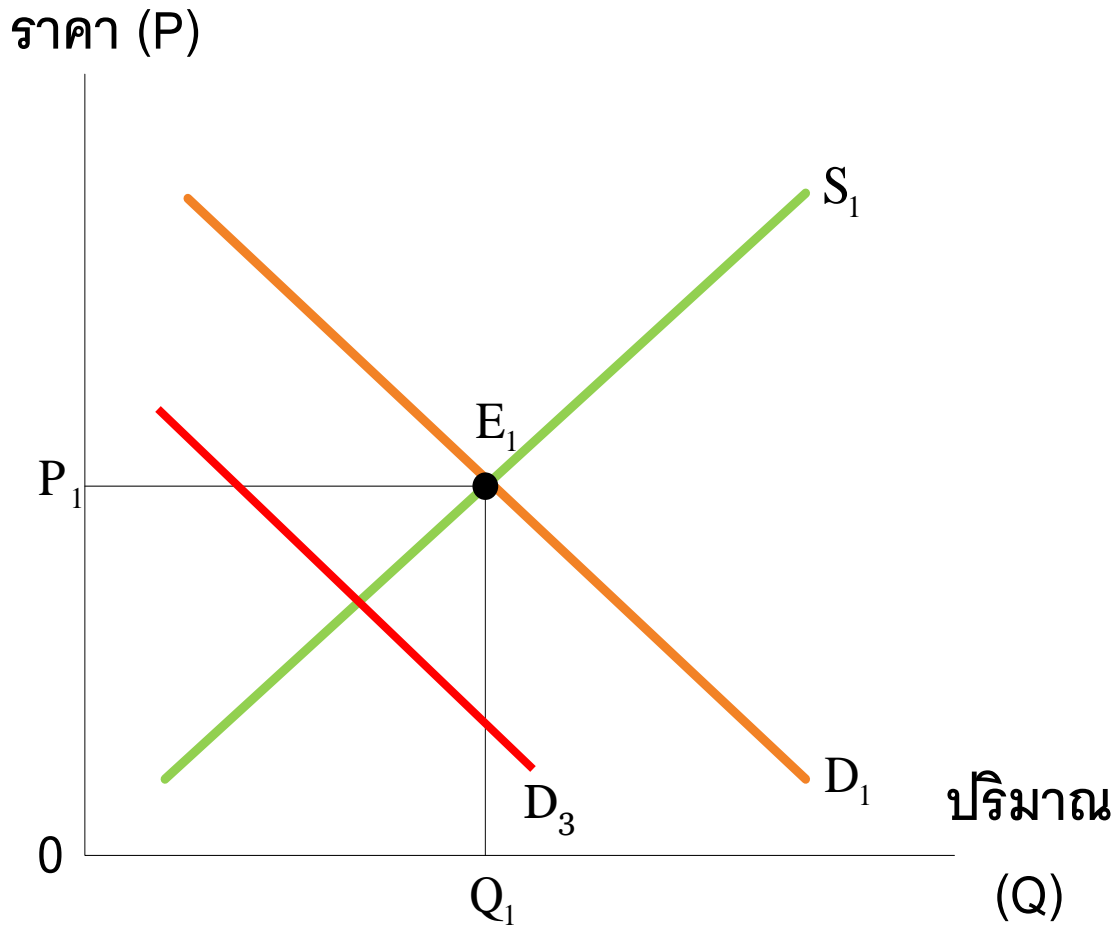
ดุลยภาพ =

ทำให้

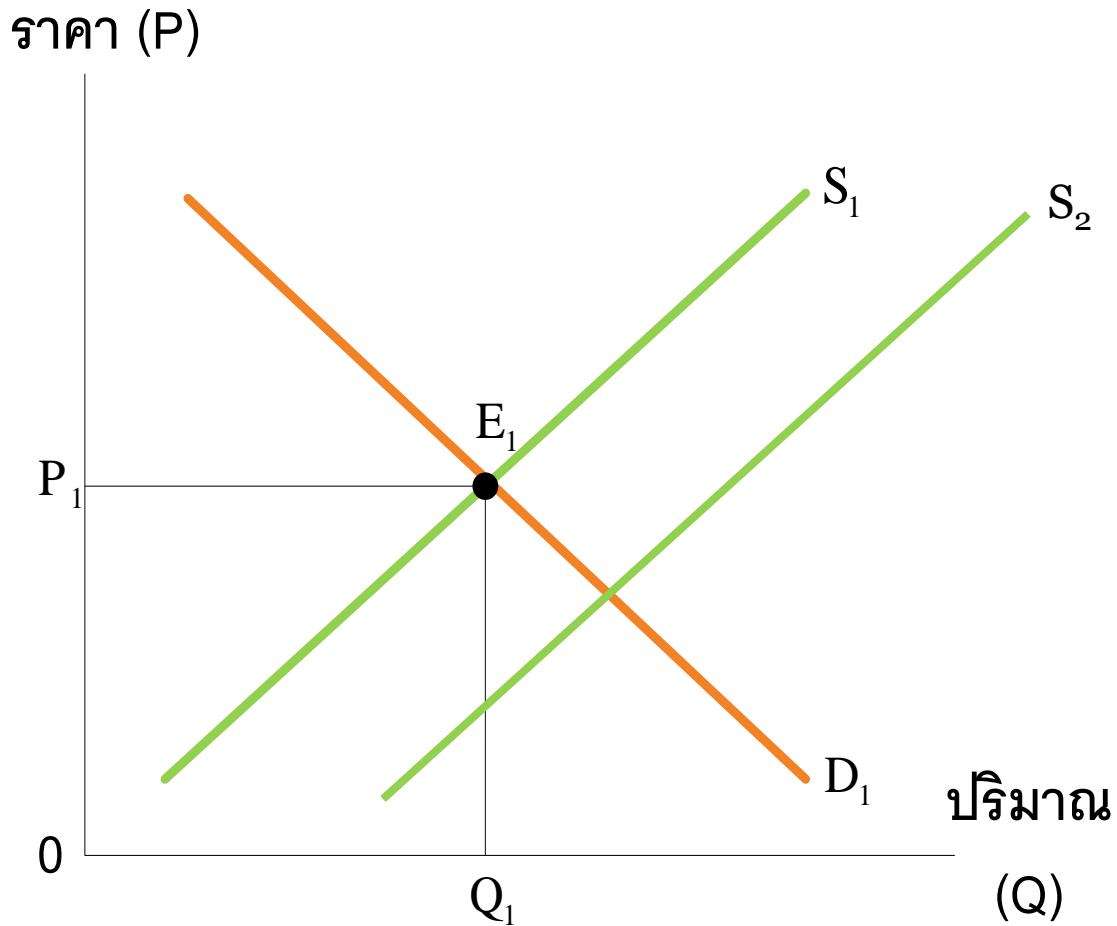
อุปสงค์เปลี่ยนแปลง โดยที่อุปทานคงที่ (ต่อ)

กรณีอุปสงค์ลดลง

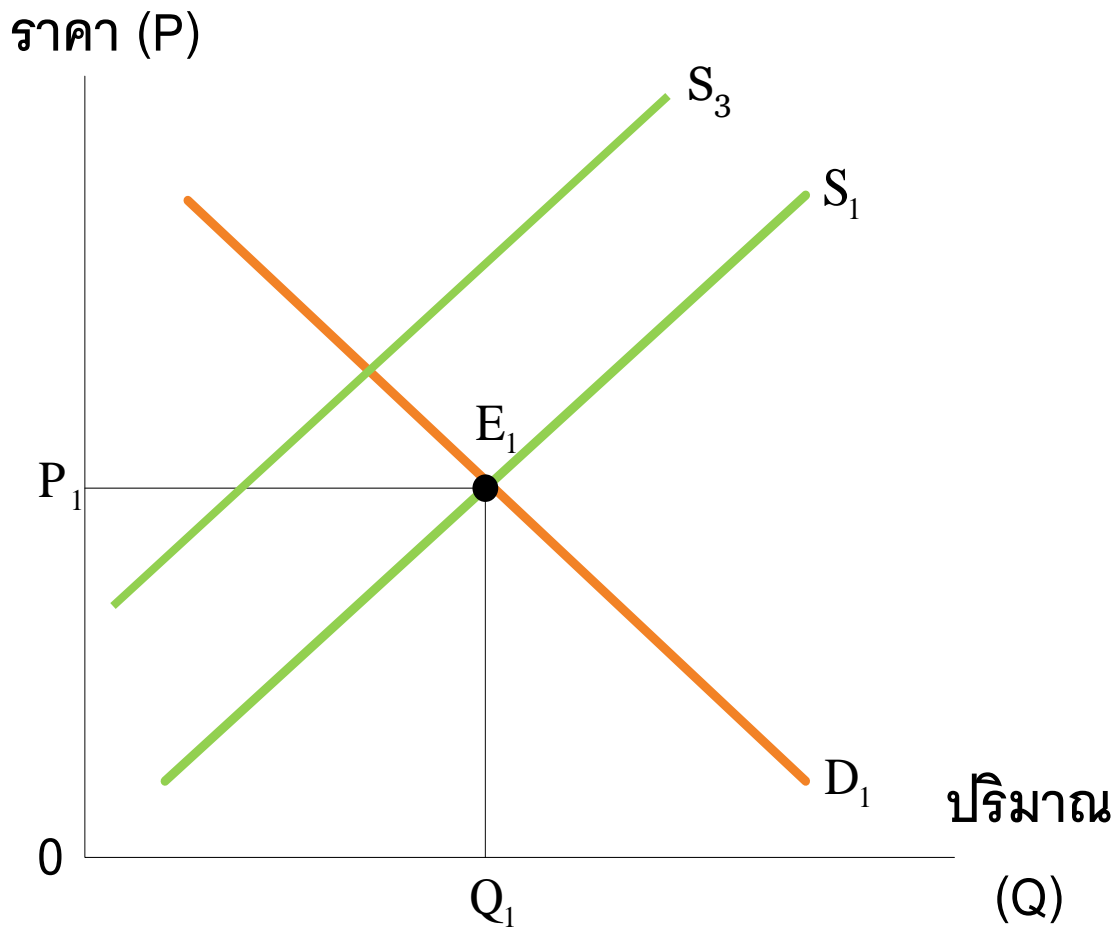
2. อุปทานเปลี่ยนแปลง โดยที่อุปสงค์คงที่

กรณีอุปทานเพิ่มขึ้น

อุปทานเปลี่ยนแปลง โดยที่อุปสงค์คงที่ (ต่อ)

กรณีอุปทานลดลง

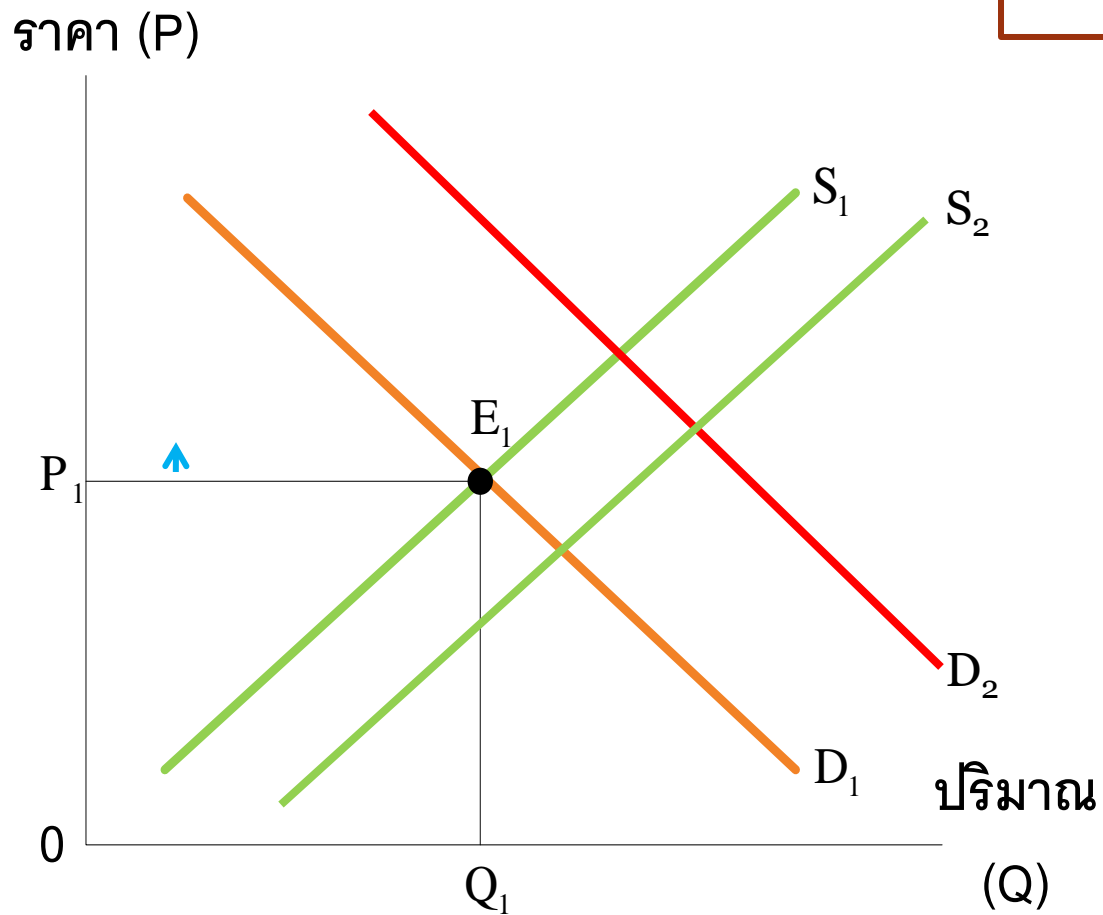

3. อุปสงค์และอุปทานเปลี่ยนแปลง

- เกิดจากปัจจัยทางอ้อมที่กำหนดอุปสงค์และอุปทานเปลี่ยน
- การเปลี่ยนแปลงทั้งอุปสงค์และอุปทานพร้อมกันมีผลทำให้ดุลยภาพเปลี่ยนแปลง แต่ราคาและปริมาณดุลยภาพจะเปลี่ยนแปลงอย่างไรขึ้นอยู่กับแต่ละกรณี
- ราคาและปริมาณใหม่อาจสูงหรือต่ำกว่าราคาและปริมาณเดิมขึ้นอยู่กับขนาดการเปลี่ยนแปลงของเส้นอุปสงค์และอุปทาน
- เกิดขึ้นได้ 4 กรณี คือ
  - 3.1. อุปสงค์เพิ่ม อุปทานเพิ่ม
  - 3.2. อุปสงค์เพิ่ม อุปทานลด
  - 3.3. อุปสงค์ลด อุปทานเพิ่ม
  - 3.4. อุปสงค์เพิ่ม อุปทานลด

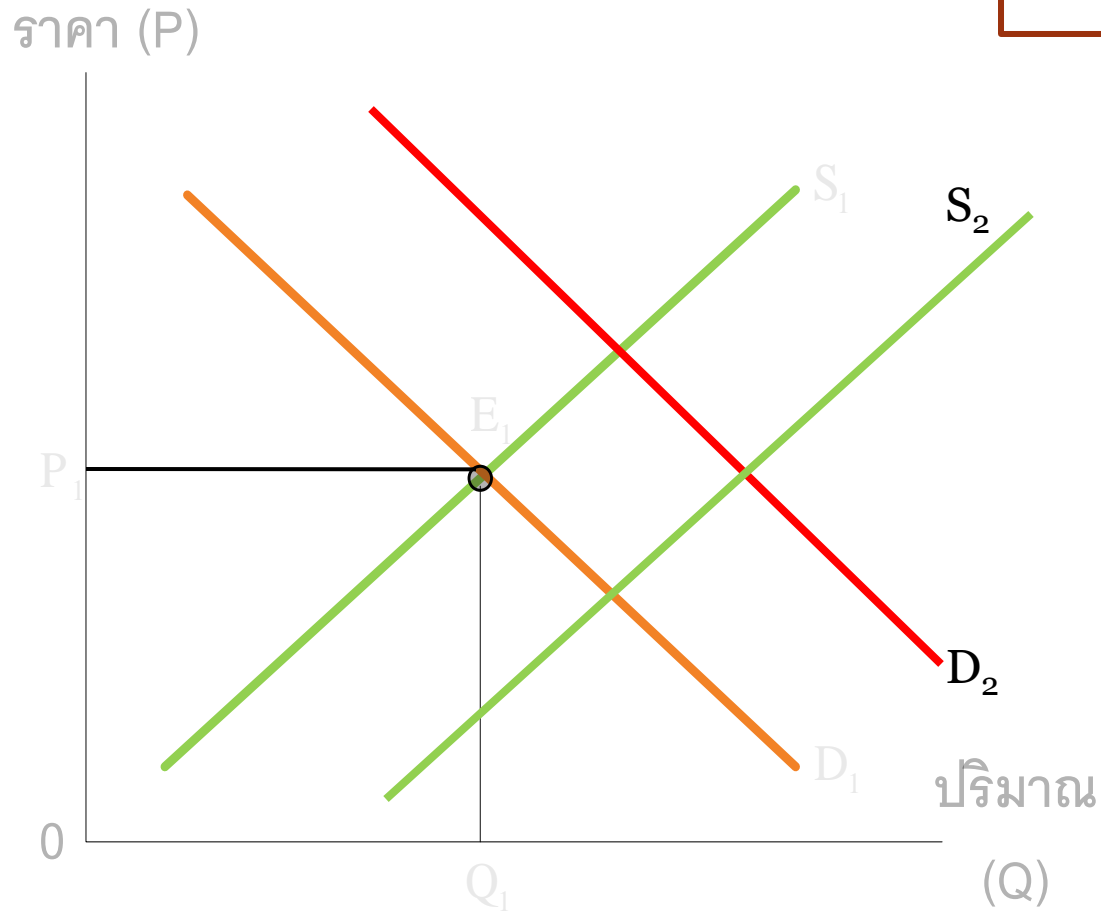
3.1 อุปสงค์เพิ่ม อุปทานเพิ่ม

3.1.1 อุปสงค์เพิ่ม **มากกว่า** อุปทานเพิ่ม

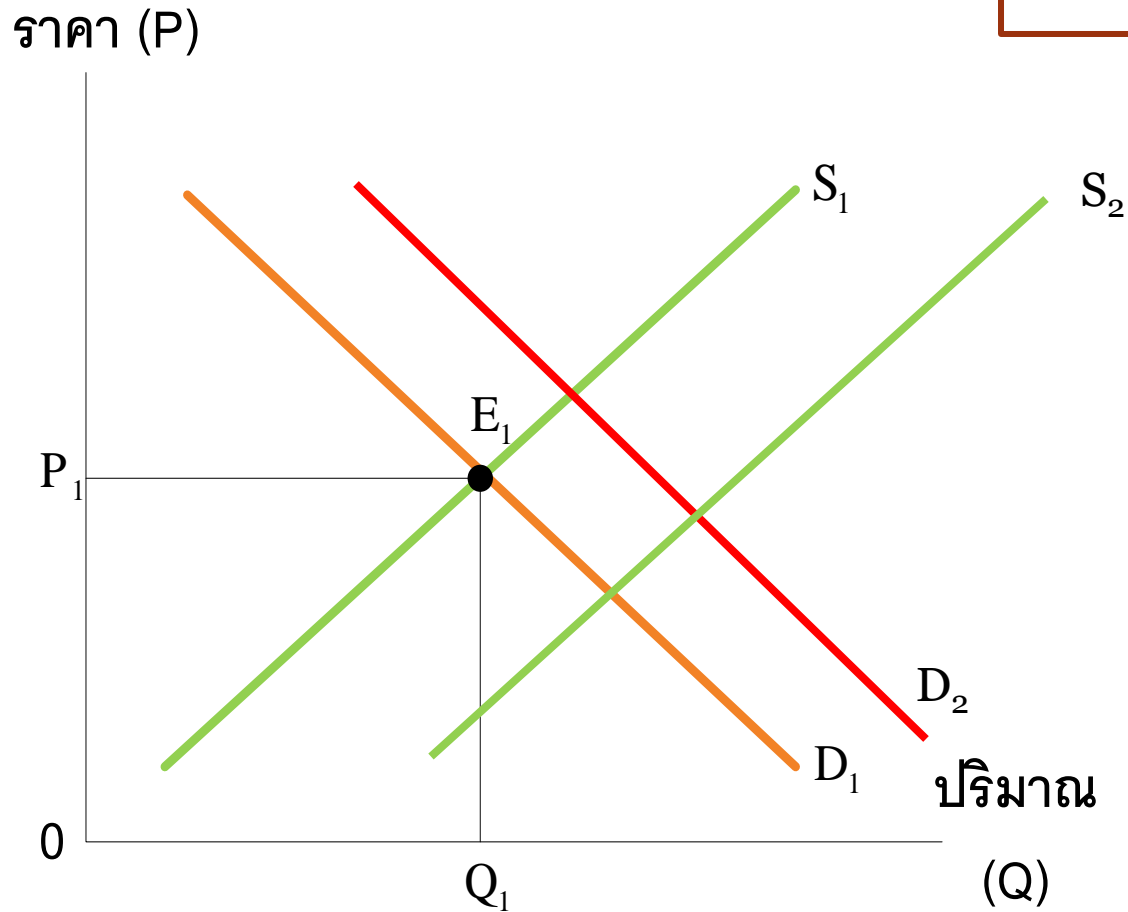
3.1 อุปสงค์เพิ่ม อุปทานเพิ่ม (ต่อ)

3.1.2 อุปสงค์เพิ่ม **เท่ากับ** อุปทานเพิ่ม

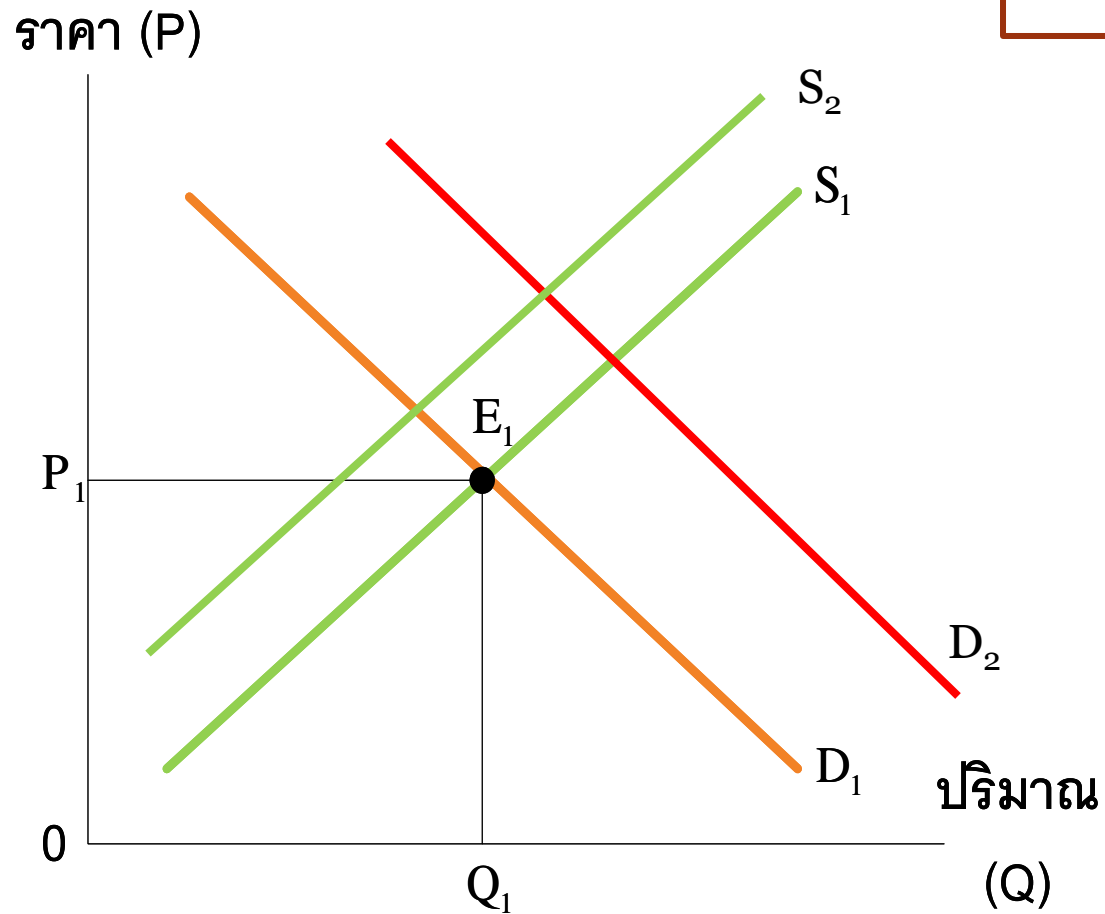
3.1 อุปสงค์เพิ่ม อุปทานเพิ่ม (ต่อ)

3.1.3 อุปสงค์เพิ่ม **น้อยกว่า** อุปทานเพิ่ม

3.2 อุปสงค์เพิ่ม อุปทานลด (ต่อ)

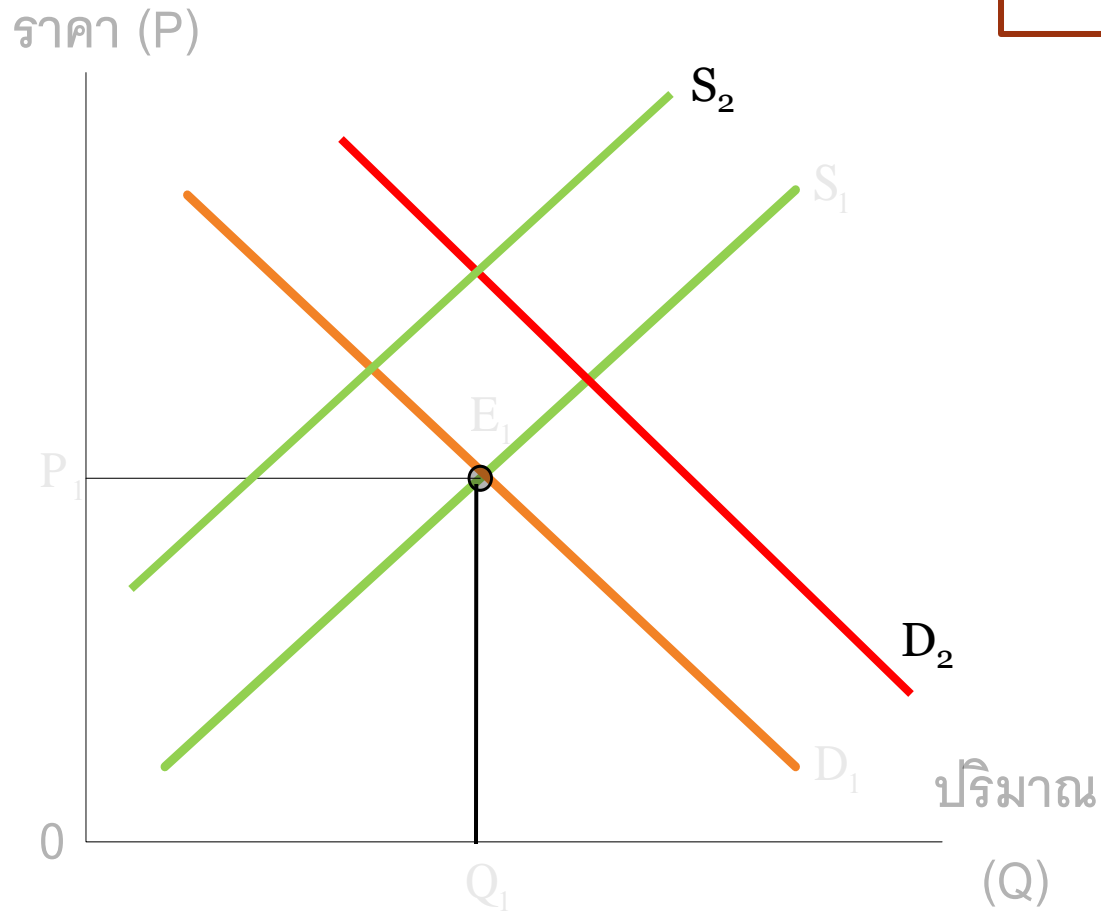
3.2.1 อุปสงค์เพิ่ม **มากกว่า** อุปทานลด

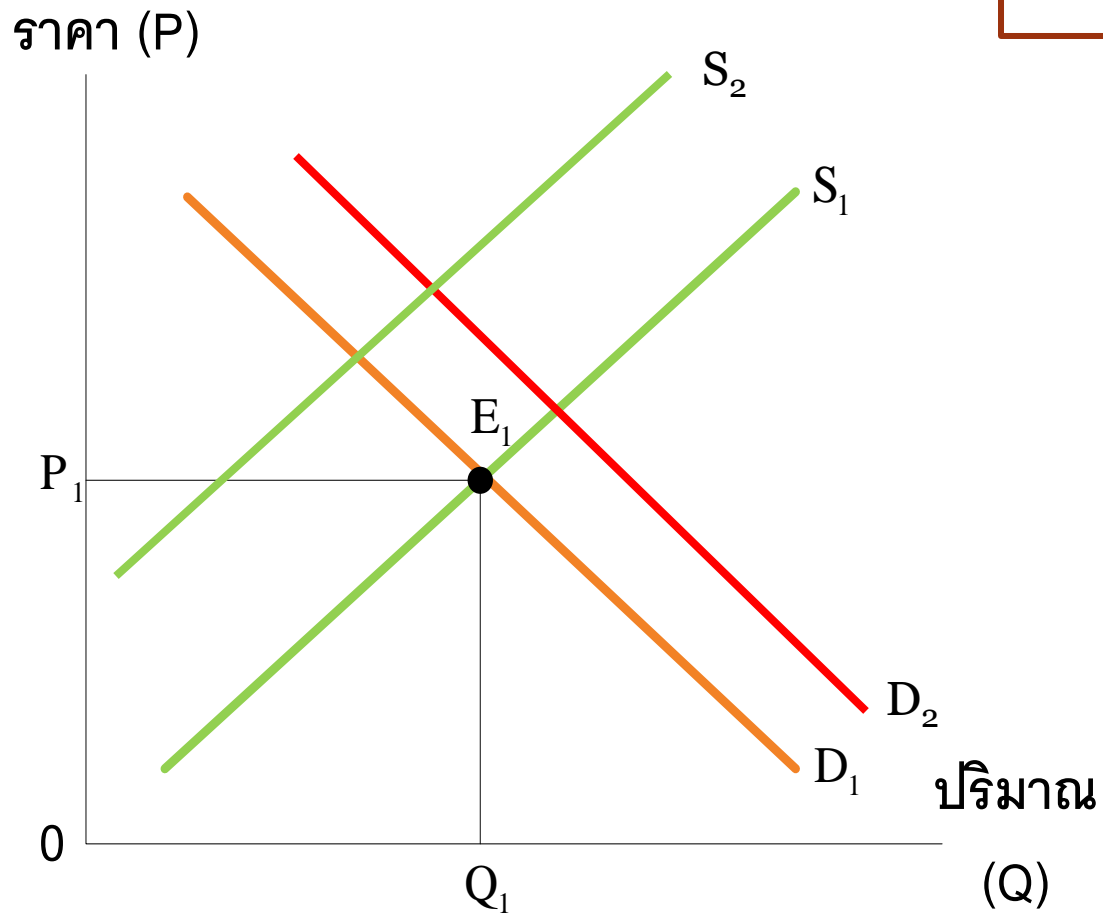
3.2 อุปสงค์เพิ่ม อุปทานลด (ต่อ)

3.2.2 อุปสงค์เพิ่ม **เท่ากับ** อุปทานลด

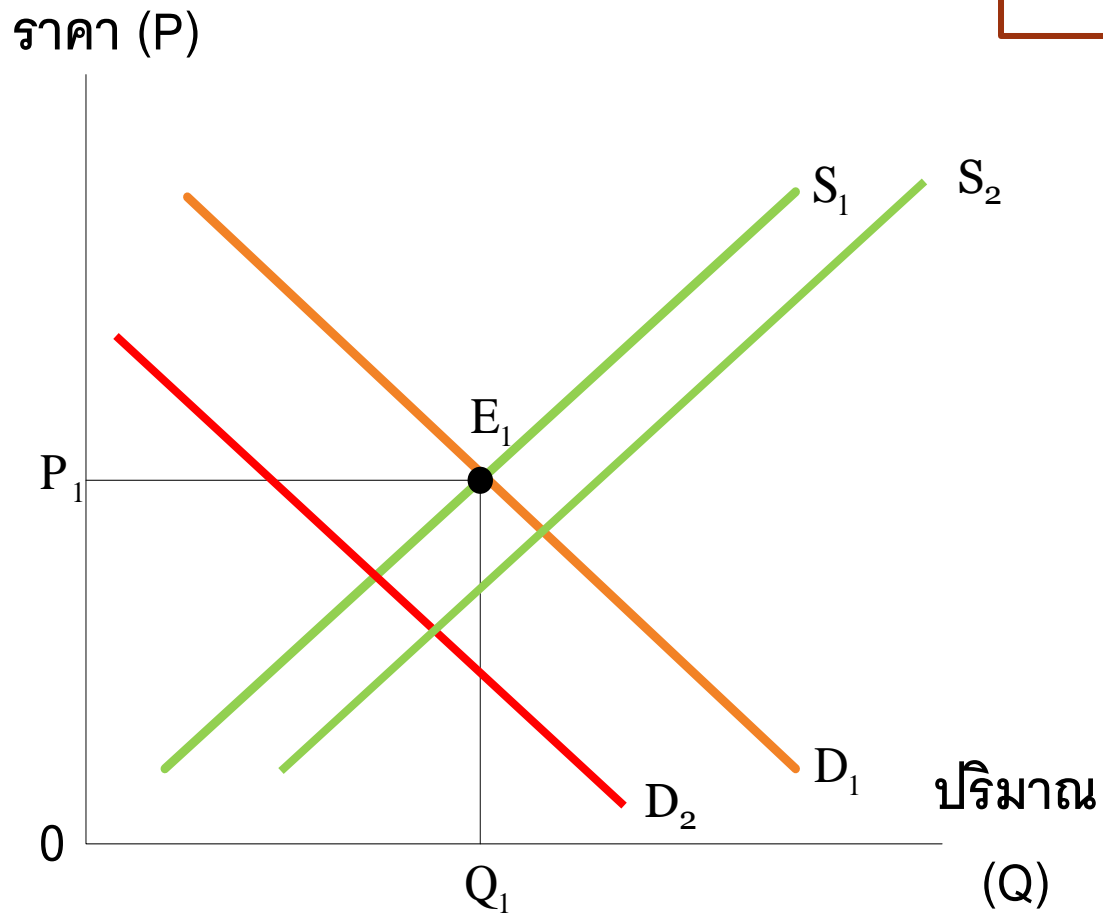
3.2 อุปสงค์เพิ่ม อุปทานลด (ต่อ)

3.2.3 อุปสงค์เพิ่ม **น้อยกว่า** อุปทานลด

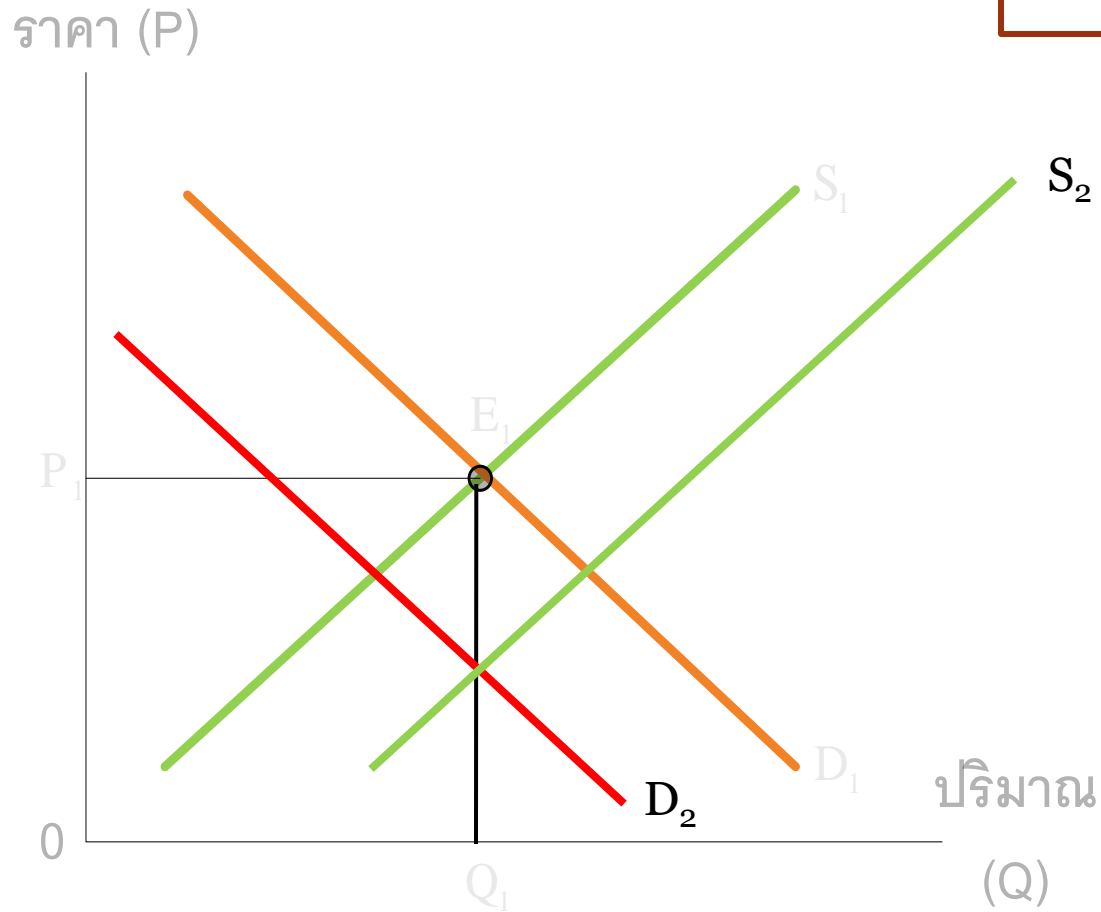
3.3 อุปสงค์ลดลง อุปทานเพิ่ม

3.3.1 อุปสงค์ลดลง **มากกว่า** อุปทานเพิ่ม

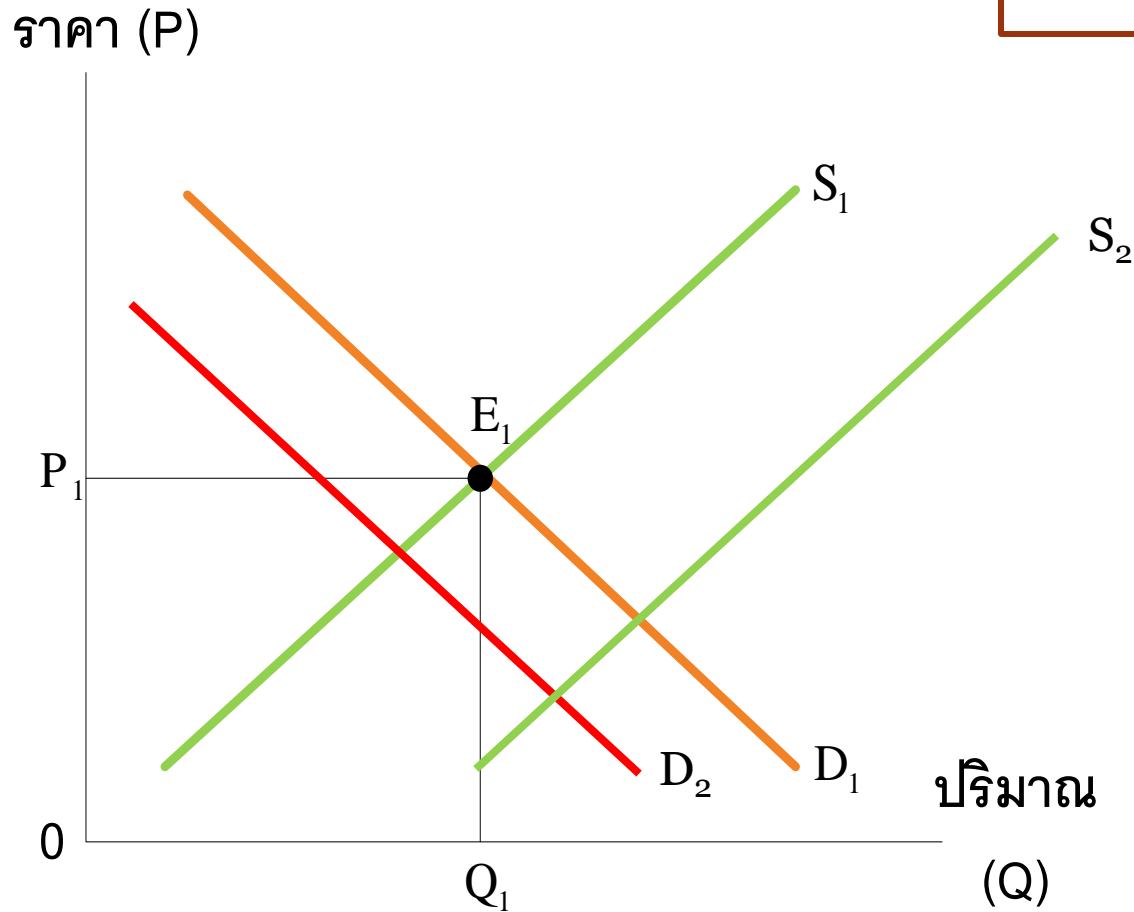
3.3 อุปสงค์ลดลง อุปทานเพิ่ม (ต่อ)

3.3.2 อุปสงค์ลดลง **เท่ากับ** อุปทานเพิ่ม

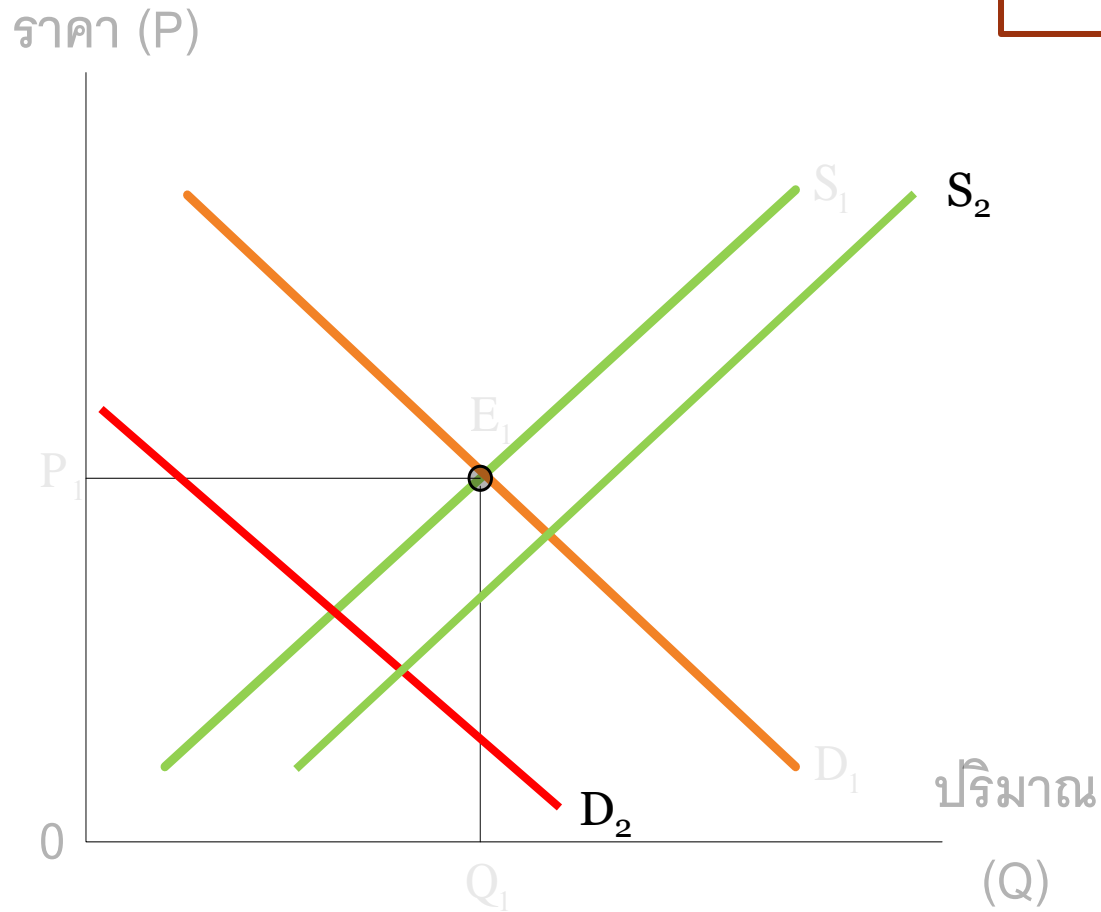
3.3 อุปสงค์ลดลง อุปทานเพิ่ม (ต่อ)

3.3.3 อุปสงค์ลดลง **น้อยกว่า** อุปทานเพิ่ม

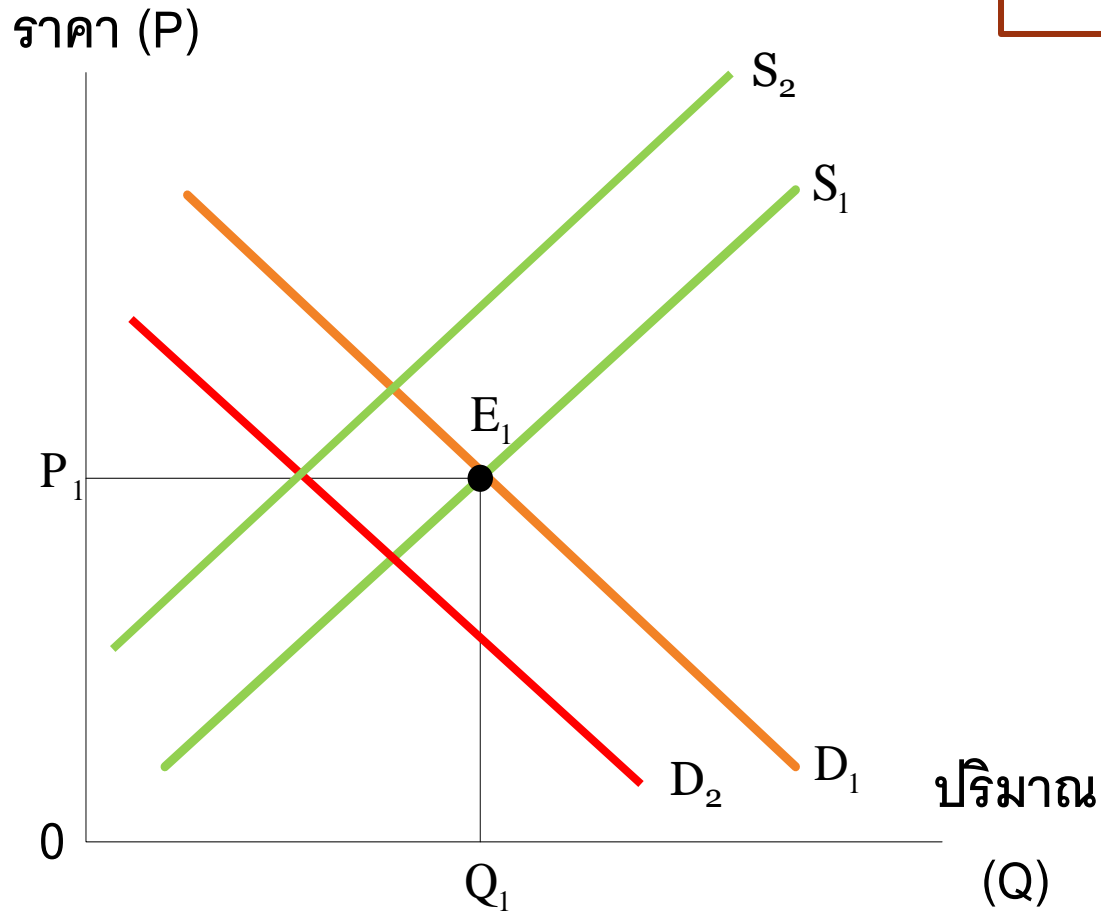
3.4 อุปสงค์ลดลง อุปทานลด

3.4.1 อุปสงค์ลดลง **มากกว่า** อุปทานลด

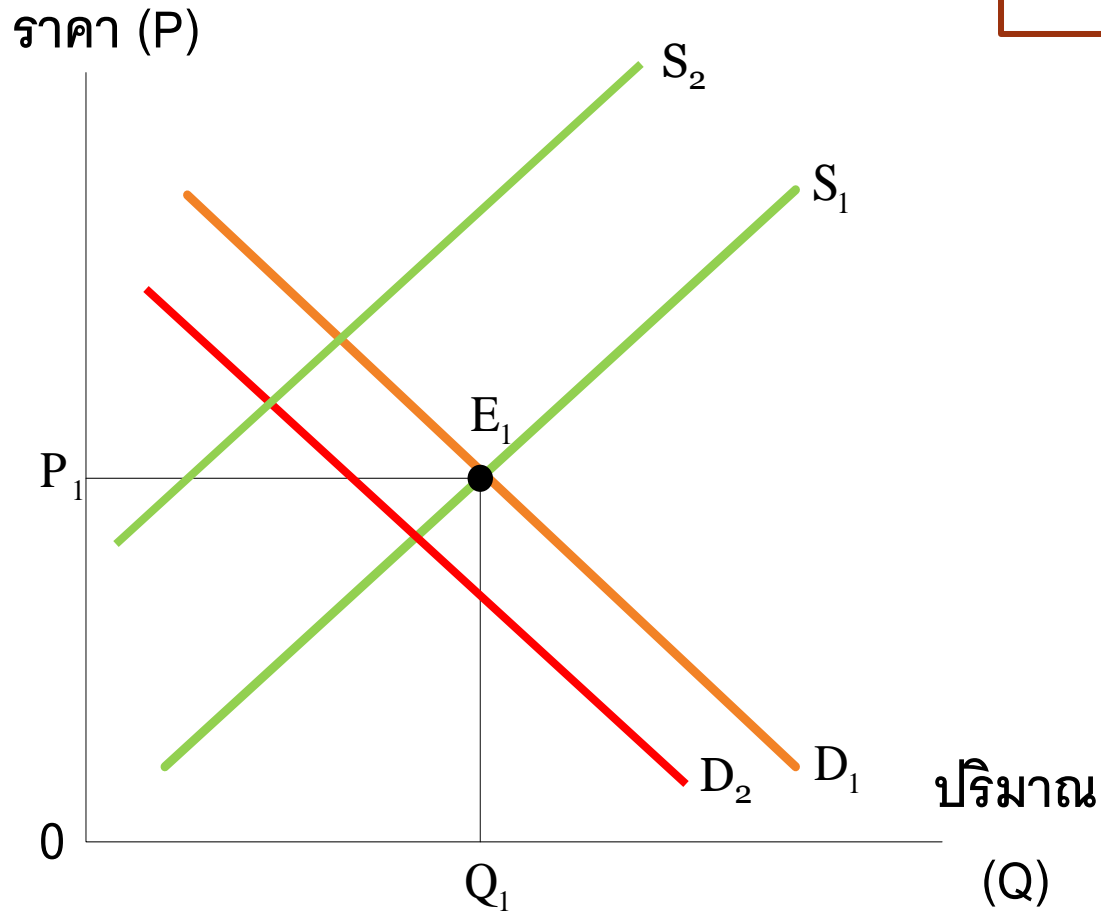
3.4 อุปสงค์ลดลง อุปทานลด (ต่อ)

3.4.2 อุปสงค์ลดลง **เท่ากับ** อุปทานลด

3.4 อุปสงค์ลดลง อุปทานลด (ต่อ)

3.4.3 อุปสงค์ลดลง **น้อยกว่า** อุปทานลด

การแทรกแซงราคาของรัฐ

การปล่อยให้กลไกราคาทำงานเอง โดยรัฐไม่เข้าไปแทรกแซงการดำเนินกิจกรรมทางเศรษฐกิจ อาจเกิด

- ราคาสินค้าอาจจะต่ำมากจนไม่คุ้มกับต้นทุนการผลิต ทำให้ผู้ผลิตเดือดร้อนได้รับความเสียหาย
- ราคาสินค้าอาจจะสูงเกินไป จนทำให้ผู้บริโภคเดือดร้อน
- ดังนั้นรัฐบาลจึงจำเป็นต้องเข้ามาแทรกแซงราคา เรียกว่า “การแทรกแซงราคา”

การแทรกแซงราคา แบ่งออกเป็น 2 ชนิด ได้แก่

1. การประกันราคาขั้นต่ำ
2. การกำหนดราคาขั้นสูง

1. การประกันราคาขั้นต่ำ (Price Support) หรือการพยุงราคา

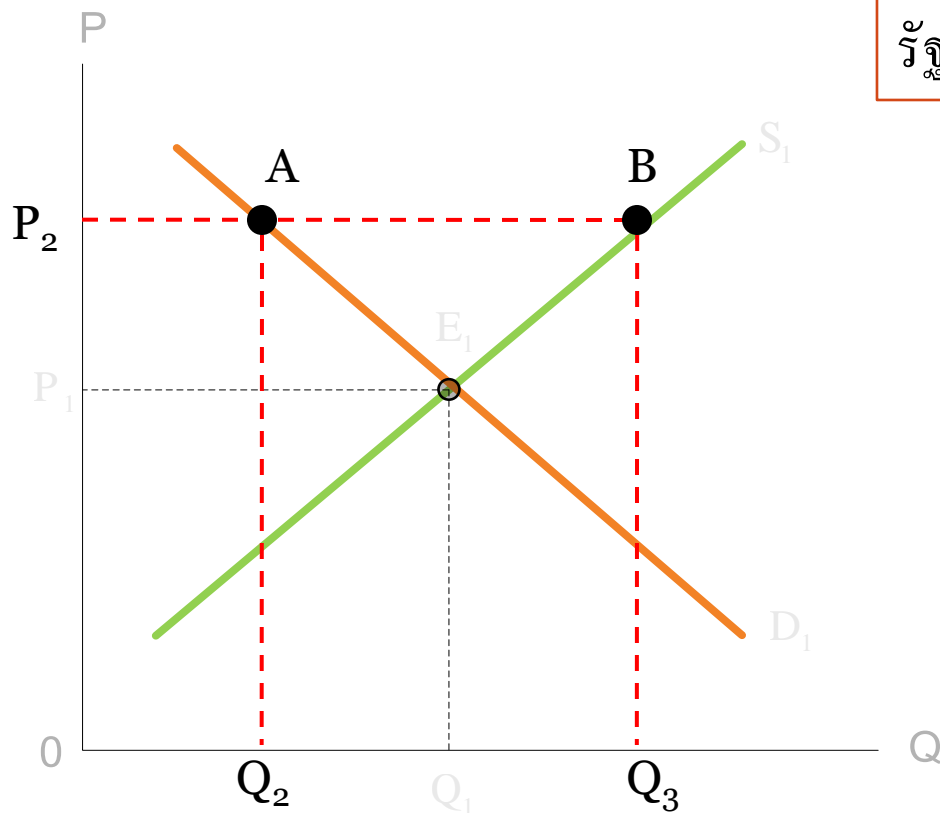
- คือวิธีการที่รัฐบาลเข้าช่วยเหลือผู้ผลิตให้สามารถขายสินค้าในราคาที่สูงขึ้น โดยการแทรกแซงราคาสินค้าให้ สูงกว่า ราคาดุลยภาพในตลาด
- เป็นการที่รัฐบาลใช้ช่วยเหลือผู้ผลิตสินค้า เมื่อราคาสินค้าตกต่ำมากเกินไปจนไม่อาจคุ้มกับต้นทุนการผลิต โดยเฉพาะอย่างยิ่งสินค้าเกษตรกรรม

มีวิธีการดังนี้

- 1.1. รับซื้ออุปทานส่วนเกิน
- 1.2. ให้เงินอุดหนุนเกษตรกร

1.1 รับผิดชอบต่อทานส่วนเกิน

เมื่อรัฐบาลทำการประกันราคาขึ้นต่ำแล้ว รัฐบาลจะรับผิดชอบต่อสินค้าที่ผู้ผลิตขายไม่หมด (อุปทานส่วนเกิน) เพื่อช่วยให้ผู้ผลิตสามารถขายสินค้าได้ในราคาต่อหน่วยที่สูงขึ้นตามที่รัฐบาลประกันราคาขึ้นต่ำไว้

รัฐบาลทำประกันราคาขึ้นต่ำที่ระดับราคา P_2

อุปสงค์ = $0Q_3$

อุปทาน = $0Q_2$

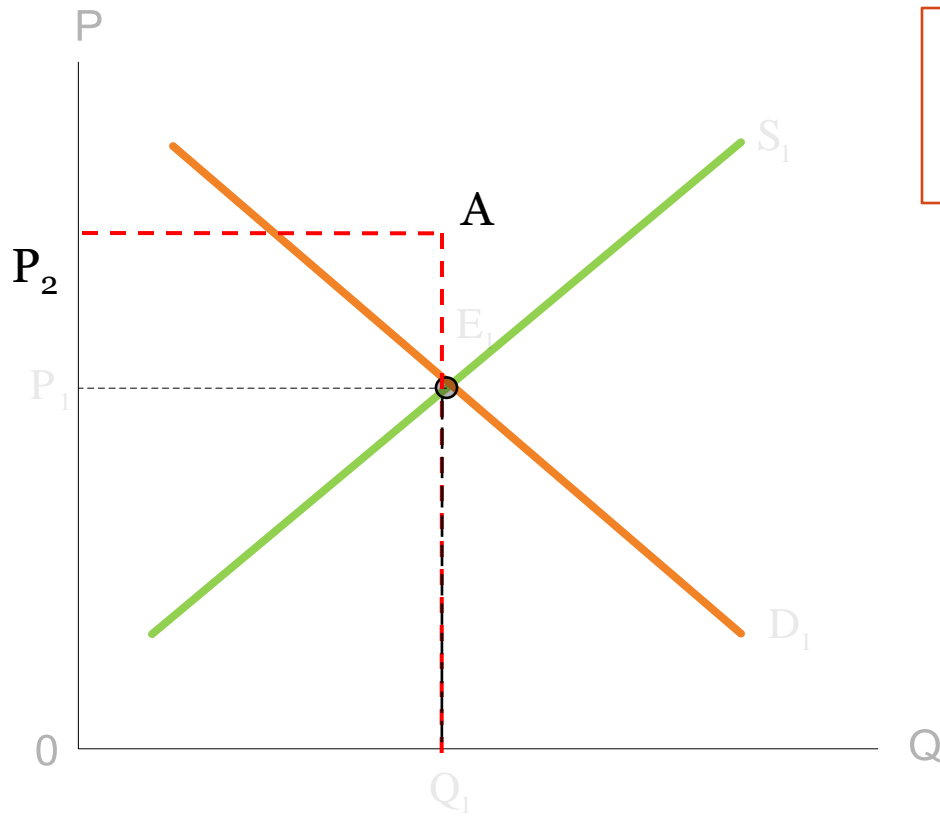
อุปทานส่วนเกิน = Q_2Q_3

รัฐบาลจะต้องใช้งบประมาณ

เท่ากับพื้นที่ ABQ_2Q_3

1.2 ให้เงินอุดหนุนเกษตรกร

รัฐบาลจะให้การซื้อขายสินค้าเป็นไปตามกลไกของตลาด แต่รัฐบาลจะจ่ายเงินอุดหนุนแก่เกษตรกรเพิ่มเติม เพื่อให้เกษตรกรได้เงินเท่ากับราคาประกันขั้นต่ำ

รัฐบาลทำการอุดหนุนเงินให้กับเกษตรกร เพื่อให้ได้เงินเท่ากับที่ราคาประกัน คือ ที่ราคา P_2

โดยที่เกษตรกรจะได้รับเงิน

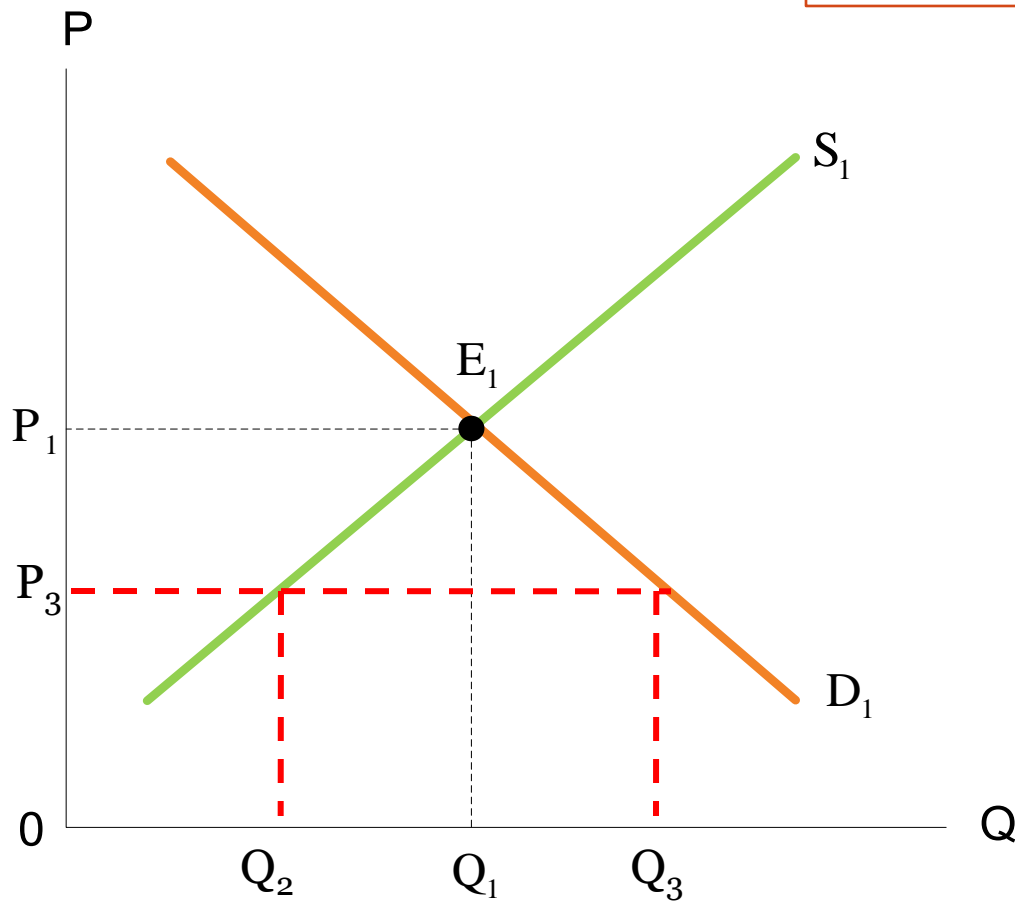
- จากการขายสินค้าที่ราคา P_1
= พื้นที่ $OP_1E_1Q_1$
- จากการอุดหนุนของรัฐบาลที่ราคา P_2
= พื้นที่ $P_1P_2AE_1$
- ดังนั้นเกษตรกรจะได้รับเงินทั้งหมด
= พื้นที่ OP_2AQ_1

2. การกำหนดราคาขั้นสูง (Price Ceiling) หรือการควบคุมราคา

- เพื่อแก้ปัญหาการขาดแคลนสินค้า เพราะเมื่อเกิดการขาดแคลนสินค้า ราคาสินค้าจะสูงขึ้นเรื่อย ๆ ทำให้ผู้บริโภคเดือดร้อน
- รัฐบาลจะเข้ามาควบคุมราคา ด้วยการกำหนดราคาขั้นสูง
- ซึ่งจะเป็ราคาที่ น้อยกว่า ราคาดุลยภาพ
- เช่น ข้าวสาร เนื้อหมู ไข่ไก่ น้ำมันพืช น้ำตาลทราย แก๊สหุงต้ม เป็นต้น

การกำหนดราคาขั้นสูง (ต่อ)

รัฐบาลทำการกำหนดราคาขั้นสูงที่ระดับราคา P_3

อุปสงค์ = $0Q_3$

อุปทาน = $0Q_2$

อุปสงค์ส่วนเกิน = Q_2Q_3

ตลาดและการแข่งขัน

- “กิจกรรม” การตกลงซื้อขายสินค้าและบริการ รวมทั้งปัจจัยการผลิต
- ดังนั้น ตลาดในที่นี้ไม่ได้หมายถึงสถานที่เท่านั้น แต่จะหมายถึง การทำกิจกรรม การซื้อขายแลกเปลี่ยนสินค้ากัน โดยผู้ซื้อและผู้ขายอาจไม่ได้พบกันเลย แต่สามารถจะติดต่อซื้อขายกันได้
- เช่น การซื้อขายหลักทรัพย์ในตลาดหลักทรัพย์ การซื้อขายทองคำ การซื้อขายเงินตราต่างประเทศ เป็นต้น
- ตลาดในทางเศรษฐศาสตร์ ประกอบด้วย ผู้ซื้อ ผู้ขาย และสินค้าที่ซื้อขาย

ตลาดและการแข่งขัน (ต่อ)

ประเภทของตลาดในทางเศรษฐศาสตร์ แบ่งได้เป็น 2 ประเภทใหญ่ ๆ คือ

1. ตลาดแข่งขันสมบูรณ์ (Perfectly Competitive Market)
2. ตลาดแข่งขันไม่สมบูรณ์ (Imperfectly Competitive Market)
  - 2.1 ตลาดผูกขาด (Monopoly)
  - 2.2 ตลาดผู้ขายน้อยราย (Oligopoly)
  - 2.3 ตลาดกึ่งแข่งขันกึ่งผูกขาด (Monopolistic Competition)

1. ตลาดแข่งขันสมบูรณ์ (Perfectly Competitive Market)

- มีผู้ซื้อผู้ขายจำนวนมากราย
- สินค้าที่ซื้อขายกันนั้นมีลักษณะเหมือนกันทุกประการ (Homogeneous Product)
- ผู้ขายสามารถเข้าและออกจากกิจการได้อย่างเสรี (Freedom of entry or exit)
- สินค้าและปัจจัยสามารถโยกย้ายได้อย่างเสรี (Free Mobility)
- ผู้ซื้อและผู้ขายมีความรอบรู้เกี่ยวกับสภาพของตลาดได้เป็นอย่างดี (Perfect Knowledge)

2. ตลาดแข่งขันไม่สมบูรณ์ (Imperfectly Competitive Market)

- มีผู้ขายจำนวนไม่มาก
- ผลิตสินค้าเป็นสัดส่วนที่มากในตลาด
- มีการกีดกันผู้ขายรายใหม่ด้วยวิธีการต่าง ๆ
- สินค้าที่ซื้อขายมีลักษณะแตกต่างกัน
- ผู้ขายแต่ละรายมีอำนาจในการกำหนดราคาสินค้าได้บ้างและผู้ซื้อไม่สามารถทราบการเคลื่อนไหวของตลาดได้อย่างสมบูรณ์

2.1 ตลาดผูกขาด (Monopoly)

- มีผู้ขายเพียงรายเดียว เรียกว่า “ผู้ผูกขาด” (Monopolist)
- สินค้าที่ขายมีคุณสมบัติพิเศษไม่เหมือนใคร และไม่สามารถหาสินค้าอื่นมาทดแทนได้ (No close substitution)
- ผู้ขายเป็นผู้กำหนดราคาหรือปริมาณสินค้า ใดๆอย่างหนึ่งเท่านั้น
- ผู้ผูกขาดสามารถกีดกันไม่ให้ผู้ขายรายอื่นเข้ามาทำการผลิตแข่งขันได้ (Barrier to entry)

ตลาดผูกขาด (ต่อ)

สาเหตุที่เกิดการผูกขาด

- ผู้ผลิตหลายรายรวมตัวกันผูกขาด
- รัฐออกกฎหมายให้ผูกขาดการผลิตแต่เพียงผู้เดียว
- เป็นการผลิตที่ต้องใช้ทุนจำนวนมากและต้องมีขนาดการผลิตใหญ่ เพื่อจะได้รับประโยชน์จากการประหยัดของขนาดการผลิต (Economies of Scale) ทำให้ผู้ผลิตรายใหม่เข้ามาทำการแข่งขันได้ยาก เพราะต้องการเงินทุนที่สูงพอ
- การเป็นเจ้าของวัตถุดิบการผลิตแต่เพียงผู้เดียว
- การจดทะเบียนลิขสิทธิ์ตามกฎหมาย

2.2 ตลาดผู้ขายน้อยราย (Oligopoly)

- มีผู้ขายจำนวนน้อยราย
- ผู้ขายแต่ละรายมีส่วนแบ่งตลาดมาก แต่อำนาจในการกำหนดราคาหรือปริมาณขายของผู้ขายแต่ละรายมีน้อยกว่าตลาดผูกขาด
- สินค้าที่ซื้อขายกันในตลาดอาจมีลักษณะคล้ายคลึงกันหรือแตกต่างกันก็ได้
  - มีลักษณะเหมือนกันทุกประการ (Pure oligopoly) เช่น น้ำมัน
  - มีลักษณะแตกต่างกัน แต่ใช้ทดแทนกันได้ (Differentiated oligopoly) เช่น รถยนต์
- ในตลาดน้อยรายผู้ขายมักจะไม่ลดราคาแข่งขันกัน เพราะการแข่งขันลดราคาสินค้าจะทำให้ผลประโยชน์ของผู้ผลิตทุกคน

ตลาดผู้ขายน้อยราย (ต่อ)

- ผู้ผลิตในตลาดจะแข่งขันกันด้วยวิธีการ เช่น การพัฒนาคุณภาพของสินค้าและการส่งเสริมการขาย เช่น การแจกของแถม การ โฆษณา เป็นต้น
- เป็นการแข่งขันทางด้านการพัฒนาคุณภาพสินค้าและการส่งเสริมการขายนี้ถือเป็นการแข่งขันโดยไม่ใช้ราคา (Non-price Competition)
- เพราะการลดราคาสินค้าไม่ช่วยให้ผู้ขายสามารถขายสินค้าได้มากนัก เพราะผู้แข่งขันรายอื่นจะโต้ตอบด้วยการลดราคาสินค้าเช่นกัน แต่ถ้าผู้ขายรายใดรายหนึ่งขึ้นราคาสินค้า ผู้ขายรายอื่น ๆ จะไม่ขึ้นราคาสินค้าตามไปด้วย ทำให้ขายได้น้อยลง
- เช่น เบียร์ น้ำอัดลม โทรศัพท์มือถือ ปูนซีเมนต์

2.3 ตลาดกึ่งแข่งขันกึ่งผูกขาด (Monopolistic Competition)

- หมายถึงตลาดที่มีผู้ขายจำนวนมาก แต่มีจำนวนน้อยกว่าตลาดแข่งขันสมบูรณ์
- ผู้ขายแต่ละรายขายสินค้าที่คล้ายคลึงกันแต่ไม่เหมือนกัน สินค้าจะแตกต่างกันดังนี้
  - คุณภาพของสินค้า เช่น แชมพู สบู่ รองเท้า
  - ทางด้านการบริการ เช่น โรงแรม โรงพยาบาล
  - การโฆษณา เป็นการทำให้ผู้บริโภคมีความรู้สึกที่สินค้ามีความแตกต่างกัน
  - การบรรจุหีบห่อ
- ผู้ผลิตแต่ละรายจะมีอำนาจผูกขาดมากน้อยเพียงใดขึ้นอยู่กับว่าผู้ผลิตสามารถทำให้สินค้าของตนแตกต่างจากผู้ผลิตรายอื่นได้มากน้อยเพียงใด
- เช่น สบู่ เครื่องเขียน เสื้อผ้า นิตยสาร บริการเสริมสวย ถ่ายเอกสาร ซ่อมรถ